

Demokrasi demokratikle başlar; aksi değil.

Demokrasiyi bir düzen olarak değil kararların demokratik olduğu bir durum olarak görmendir yerinde olan.

Her konum ve meslek için benzeri bir akıl yürütme yapılabilir, ancak söyleneni netleştirdiği için beyin cerrahının seçimini örnek olarak kullanacağım. Diyelim ki, bir toplulukta kimin beyin cerrahı olacağı belirlenecektir. Tıp eğitimi almamış olmakla birlikte gazetelerde, dergilerde, televizyonda beyin cerrahisiyle ilgili haber, yazı ve programları dikkatle izlemiş, yani senin benim bu konuda bildiklerimize fazlasıyla vakıf, Kuran, fıkıh, tasavvuf, tarih gibi konularda oldukça bilgili, belagati kuvvetli, beyin cerrahisini pek gerekli bulmamakla birlikte beyin cerrahlığının getireceği toplumsal konuma gelmek için hırslı ve halk tarafından çok beğenilip sevilen birinin seçilmesi, önce tıp sonra beyin cerrahisi eğitimi başarıyla tamamlamış ama halk tarafından huysuz, burnu havada olarak bilinen birinin seçilmesinden daha olasıdır.

Diyelim ki, sevilen kişi aday çokluğu ve kararsızlardan dolayı yüzde yirmiler civarında bir oyla beyin cerrahı olduktan bir dönem sonra yeniden seçim yapılacaktır. Bu arada huysuz ama eğitilmiş olanın, mesleği bir süredir icra etmediğinden dolayı tecrübe eksikliği vardır, tüm yeteneğine karşın seçilmediği için kırgındır, kendine güveni sarsılmıştır, daha da huysuz olmuştur, ayrıca beyin cerrahı olarak seçilmiş kendini bilmez cahilin yaptıklarını eleştirerek toplumda farklı bir konuma gelmiştir, durumuna alışmıştır, pek de değiştirmeye hevesli değildir.

Diğer yandan, beyin cerrahisi konusunda eğitimi olmadığı halde beyin cerrahı olarak seçilmiş olan, bu süre zarfında bazı tecrübeler edinmiştir, yine de hastaları sağaltması mümkün değildir, onlar «Allah'a emanet»tir. Üstelik hasta olmayanları sakatlayabileceğini öğrenmiş ve bu durumun sorumluluğunu kendisine oy verenlere aktararak vicdanını rahat tutmayı da başarmıştır; ancak seçilmemesi halinde yol açtığı sakatlıklardan sorumlu tutulup cezalandırılacağından korkuyordur. Yeni seçimlerde eğitilmiş olan isteksizken, daha önce seçilmiş olan bir daha seçilmesi halinde kendine oy vermeyenleri rahatlıkla sakatlayabileceği tehdidini örtük biçimde hissettirir ve daha yüksek bir oyla yeniden

Demokrasi demokratikle başlar; aksi değil.

seçilmesi kuvvetle muhtemeldir. Sonuçta topluluk beyin cerrahsız kaldığı gibi, bir de beyin cerrahlığı yetkisine sahip, üyelerini her an tehdit eden bir parazite sahip olmuştur.

Kimin beyin cerrahı olacağı halka sorulduğunda halk seçim yapar ancak halkın istediği bu mudur? Hayır, demokratik bir ortamda aynı halka “Beyin cerrahını seçer misin?” diye sorulduğunda “Ben ne anlarım beyin cerrahından!” der. Yani, “Beyin cerrahı, seçimin sonucunda ortaya çıkacaklardan sorumlu tutulacak olan bir uzmanlar kurulu tarafından mı, yoksa halk oylamasıyla mı seçilsin?” diye halka sorulsa, demokratik bir ortamda uzmanlar kurulu seçeneğinde karar kılınır. Demokratik karar halk oylaması sonucunda çıkan sonuç değil, beyin cerrahını uzmanlar kurulunun seçmesidir. Halk oylaması koşulsuz demokratik olmaz; halk oylamasının demokratik olup olmadığı neyin hangi koşullarla halk oylamasına sunulduğuna bağlıdır.

Durum teknik denilebilecek konularda böyleyken, yasama ve yürütme organlarına seçilecek siyasiler için özde aynı olmakla birlikte daha da karmaşıktır. Siyasilerde aranması gereken asıl nitelik bilgililik ya da sevimlilik değil temsil edebilme yeteneğidir. Temsil edebilme yeteneği uzman kurulları tarafından saptanamaz; bu yetenek ancak denenerek ortaya çıkarılabilir. Örneğin bir genç bir partiye üye olup, çevresindeki dar çevreyi temsile aday olur. Bu konumda başarılı olanlar, daha geniş bir çevrenin temsilciliğine aday olur ve örneğin ilçe gençlik kolunun başına temsil ettiklerinin oylarıyla geçer; bu biçimde temsilde başarılı olanlar daha geniş çevrelerin temsilciliğine doğru ilerler, başarısız olanlar elenir. Genelde parti içi demokrasi olarak adlandırılan bu süreç temsil edebilme yeteneğinin sınanabileceği olası yöntemlerden biridir. İyi işlemesi halinde tek parti yönetiminde bile kararların büyük çoğunluğunun demokratik olarak alınmasını sağlar.

Halka sorulan soruların uygun olması ve halkın seçimine sunulan adayların yapacakları görevler için yeterli olduklarının adaylık öncesinde saptanmış olması, demokratik meşruiyet için birincil önemdedir; genel halk oylaması çoğu durumda demokratik meşruiyet için gerekli birincil önemdeki koşullardan biri bile değildir. Yasama, belediye yönetimi ve devlet yönetimi gibi büyük ölçekli temsil konularında, halk oylamasına sunulan soruların ve

Demokrasi demokratikleşmeyle başlar; aksi değil.

adayların uygunluğu, seçim öncesi bu konulardaki her görüşün herkese anlayabilecekleri biçimde ve başta siyasallaştırılmış duyarlılıklar olmak üzere her türlü saptırmadan temizlenip sunulmuş olması, halk oylamasına demokratik meşruiyet sağlasa bile, ne yasamaya ne yönetime per se demokratik meşruiyet kazandırmaz; bunun için bir de demokratik denetim süreçlerinin işler durumda olması gerekir.

Demokrasiyi biçimsel olarak tanımlayıp demokrat olduğunu ileri süren birinin demokrasi karşıtı olduğuna bu yaptığından başka kanıt gerekmez. Biçimci, tanımcı köşeli kafalı yaklaşımlar terk edildiğinde açıkça görülür ki, Türkiye’de çok partili dönemde, 1960’lardaki sonunda önü kesilmiş demokratikleşme girişimi bir yana bırakılırsa, demokratik bir seçim, demokratik bir yönetim, demokratik bir yasama maalesef hiç olmamıştır.

Kuramsal Not:

Hep söylerim: Mekandakileri duyu organlarıyla birer sabitlik olarak algıyorsun. Örneğin, giden arabayı takip edip, “Hareket eden bu şey arabadır.” dersin. Sana göre hareket ederken kendiyi aynı kalan olarak araba sabittir; hareket sabit olan bir şeyin hareketidir. Söz konusu zamanlılıklar olduğunda, doğrudan algılanan ya da karşılaştırma yoluyla çıkarsanan sabitlikler değil, harekettir.

Hareketi öncelikle ilişkilerle ifade edip, sonra kolaylaştırmak için görünmeyen sabitliklerin hareketi olarak yorumlayabilirsin. İlişki Türkçede “sel/sal” son ekiyle belirtilir; arabaya ilişkin yerine kısaca arabasal denilir. Mekandakiler için bu “sel/sal” son ekini kullanmak genellikle kulağa rahatsız edici gelir; bunda asıl olanın sabitlik olması ve ilişkinin buna sanki ayrılmazlarmış gibi iliştilmesinin rolü olsa gerek. Halbuki, örneğin “ussal” demek “us” demekten daha az rahatsız edicidir. Öncelikle algılanan ya da karşılaştırma yoluyla öncelikle çıkarsanan us değil ussallıklardır; bir davranışın tutarlılığı, bir akıl yürütmenin sonucu olarak beliren bir yargı ve benzerleri. Bir kez ussallıklar zihinde belirdikten sonra, bu ussallıklarda etken olan, ancak görüp, duyup, dokunup, tadıp koklayamadığın sabit bir şey olarak usu kurgulayabilirsin. Dolayısıyla, us üzerine düşünürken, önce usu tanımlayıp ondan ussallıklar çıkartmak yerine, önce ussallıkları kavrayıp, bunlardan ussal biçimde usu

Demokrasi demokratikle başlar; aksi değil.

çıkartman yerinde olur; böylece usallıklar bütünleşip usa yorulacak bir sonuç vermiyorsa boşu boşuna bulunmayan ve algılanmayan bir usla zihnini yormamış olursun.

Demokrasi de mekanda değildir; zamanla olanlardan çıkarsanır. Dolayısıyla demokrasinin bir fotoğrafı çekilemez. Üstünde bir çizik halinde kesik bulunan bir kutunun içine doğru bu kesikten girmek üzere olan bir zarfı tutan el görüntüsü demokrasinin fotoğrafı olamaz. Demokrasi o anla ilgili değildir, o andan önce neler olduğu ve o andan sonra neler olacağıyla ilgilidir. Demokrasiyi kutu gibi mekanda bulunan bir sabitlikmiş gibi düşünmeni sağlamak için böyle bir görüntü ya da benzerlerini demokrasinin fotoğrafı olarak gör diye bir dayatma olduğunu hissetmekte zorluk çekmezsin. Demokrasiyi düşünürken, bir tanıma karşılık gelen sabitlik olarak demokrasiden değil, ilişkiler olarak demokratiklikten başlaman uygundur, sonra demokrasi fikrine varılabilir.